

Dankzij een vertaalfout

Op 30 september viert de vertaalgemeenschap 'Sint Jeroensdag'. Die datum is namelijk de naamdag van de beschermheilige van de vertalers, Sint Hiëronymus, uit de vierde eeuw na Christus. Hij is 'onze' beschermheilige geworden omdat hij onder meer de bekendste Latijnse Bijbelvertaling heeft gemaakt, de Vulgaat. Naast Hiëronymus is er echter nog een heilige die met vertalen in verband gebracht kan worden: Sinte Cecilia. Zij werd aan het einde van de vijftiende eeuw de beschermheilige van muziek en musici, en dat was het gevolg van een vertaalfout.

Cecilia

Cecilia, een jonge Romeinse uit de derde eeuw die het christelijk geloof aanhing, werd al op jonge leeftijd uitgehuwelijkt aan de heiden Valerianus. Maar Cecilia had gezworen maagd te blijven en Valerianus zou haar eed respecteren als hij de beschermengel zag met wie zij sprak. Die liet zich zien en prompt was ook Valerianus bekeerd, die op zijn beurt zijn broer Tiburtius bekeerde. Nadat Valerianus en Tiburtius ook aan het bekeren waren geslagen, werden ze allemaal gevangen genomen. De broers werden onthoofd en naderhand heilig verklaard, en Cecilia probeerde men in bad te verdrinken. Dat lukte niet en daarna probeerde men haar met een zwaard te onthoofden. Ook na drie pogingen lukte het niet om haar hoofd van haar lichaam te scheiden. Cecilia bleef nog drie dagen leven, lang genoeg om haar huis aan de kerk te schenken.

Muziek

Ruim duizend jaar was Cecilia een 'gewone' heilige martelares. Beschermheilige van de muziek werd ze echter pas aan het eind van de vijftiende eeuw. En zoals gezegd kwam dat door een vertaalfout. In de Latijnse tekst van de antifoon voor de Cecilia-vespers, waarin haar verhaal wordt verteld, staat dat er tijdens haar huwelijksfeest orgel werd gespeeld, maar dat Cecilia in haar hart alleen maar tot God zong, een gebed om haar te helpen bij het bewaren van haar maagdelijkheid:

Cantantibus organis Caecilia virgo in corde suo soli Domino decantabat dicens: Fiat Domine, cor meum et corpus meum immaculatum, ut non confundar

("Terwijl orgeltonen klonken, zong Cecilia in haar hart voor de Heer alleen met de woorden: Mogen, Heer, mijn hart en mijn lichaam vlekkeloos blijven, opdat ik niet beschaamd zal worden.")

Een vijftiende-eeuwse vertaling maakte daarvan dat Cecilia tot de Heer zong terwijl ze zichzelf op het orgel begeleidde. En op grond daarvan werd ze uitgeroepen tot beschermheilige van de muziek en musici. Vandaar ook dat ze vaak wordt afgebeeld terwijl ze orgel speelt.